

Bezpieczeństwo żywnościowe

marzec 2021 r. - (AAC 2021-05)

1. Cele

- Przedstawienie potencjału akwakultury w zakresie zwiększania bezpieczeństwa żywnościowego w różnych regionach UE.
- Przedstawienie argumentów dotyczących sytuacji, w których akwakultura stanowi wartość dodaną dla społeczeństwa i służy środowisku.
- Opracowanie wspólnych zaleceń organizacji pozarządowych i sektora na temat sposobów i okoliczności, w jakich należy nadać priorytet licencjom i przestrzeni dla akwakultury, w świetle powyższych argumentów.

2. Uzasadnienie

Bezpieczeństwo żywnościowe odnosi się do produkcji żywności i łańcucha dostaw środków produkcji w UE w ilości wystarczającej do przetrwania w czasach kryzysu. Obejmuje ono bezpieczeństwo żywnościowe, żywienie i żywność po przystępnych cenach. O bezpieczeństwie żywnościowym można mówić, gdy produkcja i dostawy środków produkcji są podzielone na wszystkie regiony we wszystkich państwach członkowskich, aby zminimalizować zależność od transportu, rozpowszechnić wiedzę na temat produkcji i rozłożyć ryzyko. Akwakultura w UE zapewnia obecnie 10% spożywanej żywności pochodzenia morskiego i odgrywa kluczową rolę w zwiększaniu bezpieczeństwa żywnościowego i osiągnięciu tego celu, zarówno bezpośrednio poprzez hodowlę w celu produkcji żywności pochodzenia morskiego przeznaczonej do spożycia, jak i pośrednio poprzez zarybianie dzikich populacji, które mogą służyć jako zapasy żywności. Aby to osiągnąć, zwiększenie zrównoważonej produkcji podstawowej oraz uzyskanie licencji i dostępu do przestrzeni musi być znacznie łatwiejsze.

Perspektywy dotyczące powodów, dla których akwakultura odgrywa kluczową rolę w bezpieczeństwie żywnościowym:

1. system dostaw żywności i preferencje konsumentów
2. dobrostan zwierząt
3. ochrona środowiska
4. inwestycje, miejsca pracy i podatki
5. bezpieczeństwo żywnościowe i dochód

A. System dostaw żywności i preferencje konsumentów

Żywność tradycyjnie zdobywa się lub zbiera z naturalnego ekosystemu, a natura w fantastyczny sposób dostarcza nam różnorodnych pokarmów. Jesteśmy przyzwyczajeni do długiego menu produktów z lądu i z morza.

Preferencje konsumentów zależą od tradycji, smaku, wartości odżywczych i świadomości — troski o społeczeństwo, środowisko, dobrostan zwierząt, ale także, oczywiście, od kosztów. Kiedy naturalny ekosystem dostarcza nam tego, czego potrzebujemy za niską cenę, nie prowadzimy hodowli.

Kiedy podaż jest niewystarczająca, a koszt zbioru zbyt wysoki, zaczynamy ingerować w ekosystem i wówczas powstaje rolnictwo. W ten sposób możemy doprowadzić do zachwiania równowagi w naturalnym ekosystemie, co z kolei wpływa na inne jego części. Możemy na to długo pozwalać, nie zwracając uwagi, na przykład na to, co dzieje się pod powierzchnią wody w środowisku wodnym. Dzisiaj, ponieważ zaczęliśmy dostrzegać wpływ rolnictwa na nasze zbiorniki wodne, jesteśmy zobowiązani do podjęcia działań na rzecz bioróżnorodności i włączenia wszystkich rodzajów akwakultury do całego systemu dostaw żywności. Jak zarządzać substancjami odżywczymi w fazie między rolnictwem a akwakulturą, aby zoptymalizować produkcję żywności? Potrzebna akwakultura powinna pozostawać w regionalnej równowadze z rolnictwem w taki sposób, aby cały system zapewniał różnorodność żywności, która może zapewnić bezpieczeństwo żywnościowe bez negatywnego wpływu na różnorodność biologiczną w środowisku.

UE może wnieść znacznie większy wkład w światowe dostawy żywności — jako pierwszy krok, poprzez dążenie do większego stopnia samowystarczalności i zmniejszenie naszej zależności od żywności, która może być potrzebna w innych częściach świata. Na przestrzeni dziejów w Europie doszło do wielu przypadków głodu. Nigdy nie byliśmy bardziej zależni od importu niż obecnie, zwłaszcza w przypadku produktów wodnych. Poprzednie klęski głodu w Europie wynikały z uzależnienia od mało odpornej produkcji lokalnej i globalnych łańcuchów dostaw, które zostały przerwane przez wojny i plagi.

40% powierzchni lądowej UE jest w jakiś sposób wykorzystywane do celów rolniczych. W przypadku akwakultury tylko bardzo niewielka część stawów, jezior i obszarów morskich nadaje się do tej działalności. Obecna produkcja rolna wykorzystuje nadmiar składników odżywczych w stosunku do składników odżywczych zawartych w zebranych produktach. Reszta trafia do przyrody i ostatecznie do zbiorników wodnych w UE, gdzie powiększa dług historyczny. Oznacza to, że moglibyśmy produkować więcej żywności bez zwiększania poziomu składników odżywczych, wykorzystując gatunki, które dostarczają korzyści ekosystemom poprzez pochłanianie nadmiaru składników odżywczych.

Akwakultura może zbierać składniki odżywcze z morza lub z wód słodkich bez dodawania do nich nadmiaru składników odżywczych. Różne rodzaje produktów wytwarzanych w akwakulturze mogą, w sposób umiejętny, cyrkulować składniki odżywcze utracone z rolnictwa do zbiorników wodnych UE i w ten sposób przyczyniać się do bezpieczeństwa żywnościowego, zapewniając jednocześnie korzyści dla ekosystemu. Jeżeli spojrzymy na akwakulturę przez pryzmat zwracania utraconych w rolnictwie składników odżywczych z powrotem do morza i wód słodkich, otrzymamy zróżnicowane menu, które dla konsumenta będzie stanowić nie tylko gospodarkę obiegową, ale także gastronomię obiegową.

Akwakultura, podobnie jak inne formy hodowli zwierząt, przyczynia się w największym stopniu do bezpieczeństwa żywnościowego poprzez udział w dostarczaniu białka. Gatunki wodne znajdujące się niżej w łańcuchu pokarmowym zwiększają efektywność ekologiczną, a dalsze korzyści osiąga się dzięki ekstensywnym lub półintensywnym formom akwakultury. Na przykład w przypadku hodowli makroalg, linów i karpí karmionych w stawach w polikulturze, ze środowiska naturalnego pozyskuje się żywność, która w przeciwnym razie byłaby niedostępna dla ludzi.

Akwakultura paszowa może lepiej przyczynić się do bezpieczeństwa żywnościowego poprzez stosowanie pasz niejadalnych dla ludzi, które nie stanowią zagrożenia dla różnorodności biologicznej i dobrostanu zwierząt. Konieczny jest dalszy rozwój alternatywnych pasz, które nie zawierają składników nadających się do bezpośredniego spożycia przez ludzi (tj. soi lub mączki rybnej i oleju z dziko odławianych ryb nadających się do spożycia). Do przykładów należą skorupiaki, makroalgi, mikroalgi, białka bakteryjne, owady oraz jeszcze szersze wykorzystanie okrawków jako źródła mączki rybnej i oleju rybnego. Produkty akwakultury powinny być opatrzone etykietą i certyfikatem zawierającym informacje zrozumiałe dla konsumentów i umożliwiające im dokonanie wyboru. Szerzej opisano ten temat w Poradach MAC na temat informacji dla konsumentów.

Konsumenci są przyzwyczajeni do różnorodnej żywności, a dzięki obecnemu systemowi dostaw żywności mają większe możliwości wyboru. Gospodarka i miejsca pracy są zależne od obecnej sytuacji. Każda zmiana musi postępować powoli, aby nie wymknąć się spod kontroli. Powoli możemy dokonywać zmian i podążać w kierunku bardziej zrównoważonego celu, w którym produkcja żywności zmierza w stronę systemu wykorzystującego potencjał produkcyjny naszych wód i gruntów, a nie w kierunku wymagań rynkowych konsumentów, którzy nie widzą związku między żywnością, którą kupują, a wpływem produkcji w UE, a jeszcze mniejszym wpływem wszystkich produktów importowanych z całego świata.

Zrównoważony ekosystem może dostarczać wielu produktów — im wyżej w drabinie troficznej, tym mniej kilogramów można opodatkować. Na dole łańcucha pokarmowego można wykorzystać znacznie więcej do celów spożycia przez ludzi, nie zagrażając przy tym równowadze różnorodności biologicznej.

Dlatego najskuteczniejszym sposobem wyżywienia ludności jadalnym białkiem byłoby zachęcanie ludzi do spożywania większej ilości żywności roślinnej, do której można zaliczyć produkty z wodorostów i mikroalg. Jest to zasadniczy priorytet dla bezpieczeństwa żywnościowego. Inne gatunki o dość niskiej trofii obejmują filtratory i małże, które zbierają naturalny fitoplankton znajdujący się u podstawy łańcucha pokarmowego.

Nawyki konsumentów dotyczące wyboru potraw nie zmieniają się z dnia na dzień. Aby uzyskać większą elastyczność, możemy rozważyć możliwość wykorzystania gatunków o niskiej trofii do karmienia innych zwierząt. Stracimy trochę na efektywności, ale zyskamy więcej możliwości wyboru w zakresie zrównoważonej diety z długołańcuchowymi kwasami tłuszczowymi i odzyskamy różnorodność potraw, aby zadowolić konsumenta, który nie jest skłonny do natychmiastowej rezygnacji z tradycyjnych potraw. W ten sposób zyskujemy czas na podjęcie próby zmiany zainteresowania konsumentów w kierunku bardziej przyjaznego dla środowiska odżywiania się i spożywania bezpośrednio menu o niskim poziomie trofii, a także zyskujemy możliwość rozpoczęcia długiego procesu przywracania składników odżywczych z morza lub wód słodkich z powrotem na stół. Kolejną korzyścią dla konsumenta, który nadal chce jeść tak jak zawsze, byłby wybór nie tylko produktów importowanych, ale także produktów wytwarzanych z zachowaniem wysokich standardów identyfikowalności i kontroli w UE.

Niektórzy konsumenci mogą spożywać niskotroficzne gatunki akwakultury, takie jak filtratory, ale im więcej ryb jest hodowanych z wykorzystaniem niskotroficznych gatunków akwakultury jako paszy, tym większa będzie produkcja tej paszy i tym mniejsze będzie uzależnienie od wysoko rafinowanych składników paszowych. Im większa produkcja, tym większa gospodarka, a im więcej osób jest zaangażowanych w rozwój biznesu, tym bardziej prawdopodobne jest, że hodowcy będą mieli zapewnione wystarczające dostawy. Ta produkcja wewnątrz UE zapewnia większe bezpieczeństwo żywnościowe i większy nacisk na dostarczanie naszym gospodarstwom rybnym paszy wyprodukowanej w ramach akwakultury ekstensywnej.

Licencje i dostęp do przestrzeni dla zrównoważonej produkcji podstawowej, która promuje lokalną różnorodność biologiczną, powinny być traktowane priorytetowo w przypadku wszystkich rodzajów akwakultury, które są ekstensywne, półintensywne lub karmione paszami, które nie konkurują z ludźmi o żywność. Taka produkcja zapewnia korzyści dla ekosystemu (np. pochłaniając nadmiar składników odżywczych), a tym samym przyczynia się do zwiększenia bezpieczeństwa żywnościowego i niezależności.

B. Dobrostan zwierząt

Produkcja żywności w UE dąży do osiągnięcia celów w zakresie lepszego dobrostanu zwierząt w porównaniu z wieloma innymi częściami świata, z których pochodzi importowana żywność. Jest to etycznie uzasadnione i może stanowić przedmiot promocji marketingowej, jednak lepszy dobrostan zwierząt prowadzi również do większej odporności zwierząt, które mogą być mniej podatne na choroby, co bezpośrednio przyczynia się do bezpieczeństwa żywnościowego i przewidywalnych zysków.

Aby jednak móc wykorzystywać dobrostan zwierząt przy promowaniu akwakultury w marketingu, UE musi podjąć kroki w celu zapewnienia, że rzeczywiście stała się światowym liderem w zakresie dobrostanu zwierząt i stale poprawia standardy w akwakulturze na wszystkich etapach, w tym w hodowli, transporcie i uboju. Wpływ na dobrostan zwierząt w produkcji na świecie będzie większy, jeżeli przemysł UE, wykorzystując poszerzoną wiedzę na temat praktycznego wykorzystania w gospodarstwach, będzie mógł wykazać się zyskiem przy jednoczesnym przestrzeganiu najwyższych standardów dobrostanu zwierząt. Aby zmaksymalizować dobrostan zwierząt na świecie, należy promować wysokie standardy produkcji unijnej, koncentrujące się na wynikach.

Licencje i dostęp do przestrzeni dla akwakultury produkcji podstawowej powinny być traktowane priorytetowo. Ma to na celu zastąpienie importowanych produktów morskich produkcją UE, która wykazuje udokumentowane wysokie standardy dobrostanu zwierząt.

C. Ochrona środowiska

Ogólnym celem polityki środowiskowej UE musi być pozostawienie następnym pokoleniom społeczeństwa, w którym rozwiązane zostaną wielkie problemy środowiskowe, bez powodowania zwiększonych problemów zdrowotnych i środowiskowych poza granicami UE.

Jest to zgodne z europejskim „Zielonym Ładem”, którego celem jest gospodarka obiegowa i zaprzestanie importu produktów, które nie spełniają norm środowiskowych UE.

Licencje, dostęp do przestrzeni i uproszczone procedury powinny być traktowane priorytetowo w przypadku akwakultury produkcji podstawowej. Ma to na celu zastąpienie importowanej żywności pochodzącej z morza produkcją unijną, która wykazuje udokumentowane wysokie standardy ochrony środowiska i korzyści dla ekosystemu.

D. Inwestycje, miejsca pracy i podatki

Inwestycje w akwakulturę są długoterminowe, ponieważ rodzaje akwakultury, które spełniają normy zrównoważonego rozwoju, nie zapewniają szybkiego zwrotu z inwestycji. Bezpieczne i długotrwałe licencje są niezbędne, aby przyciągnąć inwestorów do nowej akwakultury.

Dzięki zwiększeniu produkcji w sektorze akwakultury w UE można stworzyć wiele miejsc pracy, które obecnie tworzone są w innych częściach świata. Prawa pracownicze, ochrona i warunki pracy w UE są na wysokim poziomie w porównaniu z wieloma regionami świata, z których pochodzi importowana żywność.

Wpływy z podatków są niezbędne do funkcjonowania społeczeństwa. Przedsiębiorstwa płacą podatki od pracowników i od zysków. Aby zapewnić firmom najlepsze warunki do przetrwania i rozwoju odpowiadającego wyzwaniom, muszą one odnotowywać przewidywalne zyski. Zysk, który jest wkładem do społeczeństwa poprzez opodatkowanie w dobrych czasach, może być zabezpieczeniem przetrwania firmy w trudnych czasach. Firmy, które są producentami podstawowymi, stają się konkurencyjne i płacą wyższe podatki, jeśli mogą poświęcić więcej czasu na produkcję, a mniej na obciążenia administracyjne.

Akwakultura produkcji podstawowej, która potrzebuje inwestorów, płaci podatki, tworzy nowe miejsca pracy w UE, a jednocześnie zwiększa ogólny dobrobyt pracowników, oprócz wyżej wymienionych priorytetów, powinna być traktowana priorytetowo w zakresie długoterminowych licencji i uproszczonych procedur.

E. Bezpieczeństwo żywnościowe i dochód

Strategia „Farm to Fork” podkreśla, że dochód podstawowych producentów żywności w UE pozostaje w tyle w porównaniu ze średnim ogólnym dochodem pracowników w UE. To, w połączeniu z faktem, że wielu drobnych rolników nie deklaruje nawet dochodów osób w rodzinie wykonujących pracę produkcyjną, stanowi zagrożenie dla bezpieczeństwa żywnościowego. Jeśli wszystkie godziny pracy szczególnie drobnych producentów w produkcji podstawowej, płatne i niepłatne, podzielimy przez dochód netto, wynagrodzenie godzinowe może być znacznie niższe niż płace minimalne obowiązujące w UE. Oznacza to, że są oni skłonni do zmiany pracy, jeśli pojawi się taka możliwość. Należy zatem wziąć pod uwagę, że dochód producentów podstawowych ma wpływ na bezpieczeństwo żywnościowe.

Poniżej przedstawiono odniesienia do Zielonego Ładu (GD), strategii „Farm to Fork” (F2F) i raportu Parlamentu Europejskiego na temat zrównoważonej akwakultury (A8-0186/2018) (EP).

- Zielony Ład dostrzega potrzebę utrzymania bezpieczeństwa dostaw i konkurencyjności.
- Celem UE jest zmniejszenie wpływu systemu żywnościowego UE na środowisko i klimat oraz wzmocnienie odporności, zapewniając bezpieczeństwo żywnościowe w obliczu zmiany klimatu i utraty różnorodności biologicznej (F2F)
- Zapewnienie bezpieczeństwa żywnościowego, żywienia i zdrowia publicznego — dopilnowanie, aby każdy miał dostęp do wystarczającej ilości odżywczej, zrównoważonej żywności, spełniającej wysokie normy bezpieczeństwa i jakości, zdrowia roślin oraz zdrowia i dobrostanu zwierząt, przy jednoczesnym zaspokajaniu potrzeb i preferencji żywieniowych (F2F).
- Komitet oceni odporność systemu żywnościowego i opracuje plan awaryjny na rzecz zapewnienia podaży żywności i bezpieczeństwa żywnościowego, który zostanie wprowadzony w życie w czasach kryzysu (F2F).
- Dostępne dane wskazują na rosnącą lukę (szacowaną na 8 mln ton) między poziomem konsumpcji produktów żywnościowych pochodzących z morza w UE a wielkością połowów w rybołówstwie. Zrównoważona akwakultura może przyczynić się do zapewnienia długoterminowego bezpieczeństwa żywnościowego i żywieniowego oraz do realizacji ogólnego celu, jakim jest wypełnienie luki między konsumpcją a produkcją produktów żywnościowych pochodzących z morza w UE (EP).
- Akwakultura słodkowodna jest nadal niedostatecznie zbadaną możliwością poprawy bezpieczeństwa żywnościowego i rozwoju obszarów wiejskich (PE).
- Komitet dostrzega potencjał akwakultury w zakresie przyczyniania się do bezpieczeństwa żywnościowego i żywieniowego obywateli UE (EP).
- Należy wziąć pod uwagę w odpowiednim planowaniu przestrzennym wszystkie sektory (podejście holistyczne), kwestie zrównoważonego rozwoju i bezpieczeństwa żywnościowego (EP).
- Zrównoważenie środowiskowe musi iść w parze ze zrównoważeniem społecznym i gospodarczym. Należy odpowiednio uwzględnić obecny i potencjalny wkład akwakultury w bezpieczeństwo żywnościowe w Unii (EP);

- Przede wszystkim jednak akwakultura ma do odegrania zasadniczą rolę w naszym społeczeństwie: powinna przyczynić się do zachowania potencjału produkcji żywności w sposób zrównoważony w całej Unii, aby zagwarantować długoterminowe bezpieczeństwo żywnościowe, a także wzrost gospodarczy i zatrudnienie dla obywateli Unii oraz przyczynić się do zaspokojenia rosnącego światowego popytu na żywność pochodzenia wodnego (EP).

Komitet Doradczy ds. Akwakultury

Rue de l'Industrie 11, 1000 Brussels, Belgium

Tel: +32 (0) 2 720 00 73

E-mail: secretariat@aac-europe.org

Twitter: @aac_europe

www.aac-europe.org